

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่ศึกษาถึงแนวโน้มการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีพุทธศักราช 2543 โดยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และ เนื่องจาก กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงาน ห้องสมุดประชาชนจังหวัดโดยตรง ดังนั้น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นกลุ่มบุคคลในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้บริหารที่มีตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงต่องานห้องสมุดประชาชน จังหวัด ได้แก่ อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 3 ท่าน ผู้อำนวยการกองปฏิบัติการ ผู้อำนวยการกองแผนงานและวิจัย และผู้อำนวยการกองพัฒนา การศึกษานอกโรงเรียน รวมผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนี้ทั้งสิ้น 7 ท่าน

2. ผู้ปฏิบัติงานที่มีอำนาจหน้าที่ต่องานห้องสมุดประชาชนจังหวัด แบ่งเป็น

- 2.1 นักวิชาการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 10 ท่าน
- 2.2 ศึกษาพิเศษที่งานห้องสมุดประชาชนจังหวัด หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 10 ท่าน
- 2.3 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาค จำนวน 5 ท่าน
- 2.4 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ที่ห้องสมุดประชาชน จังหวัดนั้น ๆ ได้รับคัดเลือกเป็นห้องสมุดประชาชนดีเด่นในแต่ละภาคของประเทศ ตามเกณฑ์การสำรวจและประเมินสภาพการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ประจำปี พ.ศ. 2530 จำนวน 15 ท่าน รวบรวมผู้เชี่ยวชาญได้ทั้งสิ้น 42 ท่าน ซึ่งผู้วิจัยถือว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มนี้เหมาะสมสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากแมคมิลแลน (MacMillan) กล่าวว่า "ในการศึกษาอนาคต เมื่อมีผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 ท่านขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก (Thomas T. MacMillan "The Delphi Technique" อ้างถึงใน เกษม บุญอ่อน, 2522)

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของห้องสมุดประชาชนจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบกรมการศึกษานอกโรงเรียน ว่าด้วยห้องสมุดประชาชน ปี 2529 มาตรฐานห้องสมุดประชาชน กรมการศึกษานอกโรงเรียน การดำเนินงานห้องสมุดประชาชน จังหวัดและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน จากหนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นแนวทาง ประกอบการศึกษาขั้นต้น พร้อมกับสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานห้องสมุดประชาชนจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ด้วยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ จำนวน 6 ท่าน (ดูรายชื่อในภาคผนวก ข. หน้า 137) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบันและแนวโน้มการดำเนินงานในอนาคต ตลอดจนปรับปรุงข้อสัมภาษณ์เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นแนวโน้มการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด ปีพุทธศักราช 2543 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ยิ่งขึ้น

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบ (Frame) ที่ได้ศึกษาแนวโน้มการจัด
ห้องสมุดประชาชนจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. อาคารสถานที่ห้องสมุดประชาชนจังหวัด
2. โครงสร้างการบริหารงาน วัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ห้องสมุด-
ประชาชนจังหวัด

3. การบริการและกิจกรรมห้องสมุดประชาชนจังหวัด
4. วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ห้องสมุดประชาชนจังหวัด
5. การประเมินผลห้องสมุดประชาชนจังหวัด

จากการศึกษาขั้นต้นและจากกรอบที่กำหนด ผู้วิจัยนำไปสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด
เกี่ยวกับ แนวโน้มการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีพุทธศักราช 2543
แบ่งเป็น 5 ด้าน มีทั้งสิ้น 20 ข้อ ก่อนนำเข้าสู่การสัมภาษณ์แต่ละหมวด ผู้วิจัยได้นำเสนอสภาพ
การดำเนินงานในปัจจุบัน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับทราบข้อมูลของแต่ละหมวดตรงกันประกอบการให้
สัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เข้าพบและชี้แจงรายละเอียดต่อผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง โดยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ขั้นตอนต่าง ๆ
ในการทำวิจัย ระยะเวลาที่ต้องใช้โดยประมาณ ประโยชน์ของการวิจัย พร้อมกับย้ำถึงความ
จำเป็นและความสำคัญของการใช้ผู้เชี่ยวชาญ แล้วขอความสมัครใจในการให้สัมภาษณ์และตอบ
แบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน ได้ผู้เชี่ยวชาญที่สมัครใจให้ร่วมมือทั้งสิ้น 22 ท่าน (ดูรายชื่อ
ภาคผนวกหน้า 138-139)

3.1 เมื่อได้ผู้เชี่ยวชาญที่สมัครใจแล้ว ผู้วิจัยได้นัดวันและเวลาในการสัมภาษณ์ โดยใน
การสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีจดบันทึกและบันทึกเทป เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล
ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญของผู้เชี่ยวชาญ อันนอกเหนือจากกรอบที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

ผู้วิจัยเริ่มทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 22 ท่าน ตั้งแต่วันที่ 8 สิงหาคม 2533 ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญท่านสุดท้ายเสร็จในวันที่ 2 ตุลาคม 2533 การเก็บข้อมูลรอบแรก รวมทั้งสิ้น 55 วัน

3.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยการรวบรวมความคิดเห็นที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันของผู้เชี่ยวชาญ และแยกความคิดเห็นที่ต่างกักันของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน นำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม ภายใต้กรอบที่กำหนด ลักษณะของเครื่องมือรอบที่ 2 (แบบสอบถามรอบที่ 1) ประกอบด้วย

3.2.1 อาคารสถานที่ จำนวน 7 ข้อ

3.2.2 โครงสร้างการบริหารงาน วัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่

- การบริหารงาน จำนวน 17 ข้อ

- บุคลากร จำนวน 24 ข้อ

- วัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ จำนวน 32 ข้อ

3.2.3 การบริการและกิจกรรม จำนวน 41 ข้อ

3.2.4 วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ จำนวน 29 ข้อ

3.2.5 การประเมินผล จำนวน 19 ข้อ

รวมจำนวนข้อในเครื่องมือรอบที่ 2 ทั้งสิ้น 169 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญให้อันดับความสำคัญของแต่ละข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้ในปีพุทธศักราช 2543 จากคำตอบที่ได้รับในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำมาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อความ

ผู้วิจัยเริ่มส่งเครื่องมือรอบที่ 2 จำนวน 22 ฉบับ ทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยได้แนบซองติดแสตมป์ พร้อมเขียนชื่อ-ที่อยู่ ของผู้วิจัยส่งไปพร้อมแบบสอบถามด้วยเพื่อสะดวกในการที่ผู้เชี่ยวชาญส่งแบบสอบถามคืนแก่ผู้วิจัย ตั้งแต่วันที่ 15 ตุลาคม 2533 และรวบรวมกลับมาได้ทั้งหมดในวันที่ 27 ตุลาคม 2533 รวมเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 2 ทั้งสิ้น 12 วัน

3.3 เครื่องมือรอบที่ 3 (แบบสอบถามรอบที่ 2) เป็นแบบสอบถามที่ใช้ข้อความเหมือนแบบสอบถามรอบที่ 1 เพียงแต่เพิ่มตำแหน่งมัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ รวมทั้ง

ตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญคนนั้น ๆ ตอบในรอบที่ 2 เพื่อนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้ทบทวน คำตอบของตนเองในรอบ 2 แล้วตอบกลับมาอีกครั้งหนึ่ง

ในการตอบแบบสอบถามรอบนี้ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะทราบว่าตนมีความคิดเห็น เหมือนหรือแตกต่างไปจากผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ อย่างไร หากทบทวนความคิดเห็นของตนแล้ว ยังแตกต่างจากของคนอื่น ๆ อยู่และยังยืนยันคำตอบเดิมนี้ ก็ให้เหตุผลประกอบการยืนยัน เฉพาะ คำตอบที่อยู่นอกนั้ลยระหว่างควอไทล์ในข้อนั้น ๆ

ผู้วิจัยเริ่มส่งเครื่องมือรอบ 3 จำนวน 22 ฉบับ ทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยได้แนบซองติดแสตมป์ พร้อมเขียนชื่อ-ที่อยู่ ของผู้วิจัยส่งไปพร้อมแบบสอบถาม ด้วยเพื่อสะดวกในการที่ผู้ผู้เชี่ยวชาญส่งแบบสอบถามคืนแก่ผู้วิจัย ในวันที่ 30 ตุลาคม 2533 รวบรวมกลับมาได้หมดวันที่ 9 พฤศจิกายน 2533 รวมเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 3 ทั้งหมด 11 วัน

รวมเวลาที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ 1 รอบ และส่งแบบสอบถาม จำนวน 2 รอบ ทั้งหมด 78 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 3 รอบ โดยรอบแรกเป็นการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็นและคาดการณ์ได้อย่างเต็มที่ที่มีอิสระ เกี่ยวกับแนวโน้มการจัดห้องสมุดประชาชน จังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีพุทธศักราช 2543 โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตามเครื่องมือที่ได้จัดทำไว้ จากคำให้สัมภาษณ์ในรอบแรกนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ภายใต้กรอบที่กำหนดไว้ 5 ด้าน ได้ข้อคำถามทั้งสิ้น 169 ข้อ และจากคำตอบที่ได้รับในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำมาคำนวณ หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่านั้ลยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และหาค่าแห่ง คำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านที่ตอบในแต่ละข้อคำถาม นำไปสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยใช้แบบสอบถามข้อความเดียวกับแบบสอบถามรอบที่ 1 นำมาเพิ่มตำแหน่งมัธยฐาน ค่านั้ลยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งของคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญท่านนั้น ๆ ได้ตอบในรอบที่ 2 ส่งกลับไปให้ ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาและทบทวนคำตอบเดิมของตนเองอีกครั้งหนึ่ง จากคำตอบที่ได้รับในรอบที่ 3 นี้ผู้วิจัยได้นำมาคำนวณหาค่ามัธยฐาน ค่านั้ลยระหว่างควอไทล์ และฐานนิยม แล้วนำมาแปลผลดังนี้

4.1 ค่ามัธยฐาน (Median)

จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) นั้น ผู้วิจัย ได้ให้นำน้ำหนักคะแนนตามรูปแบบของ Likert (Likert Scale) (Best, 1970) ดังนี้

- 5 หมายถึง ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้มาก
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ปานกลาง
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้น้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้น้อยที่สุด

ค่ามัธยฐานที่คำนวณได้จากคำตอบทั้งหมดของผู้เชี่ยวชาญ ได้นำมาแปลความหมายของคะแนน โดยคิดตามเกณฑ์ของ Likert (Best, 1970) ดังนี้

- ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด
- ค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้มาก
- ค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้ปานกลาง
- ค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้น้อย
- ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นมีแนวโน้มเป็นไปได้น้อยที่สุด

4.2 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

ผู้วิจัยคำนวณค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับ ควอไทล์ที่ 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความที่มีค่าไม่มากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน (Consensus) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นไม่สอดคล้องกันในข้อความที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มากกว่า 1.50

4.3 ค่าฐานนิยม (Mode)

ผู้วิจัยคำนวณค่าฐานนิยมของแต่ละข้อความ ดังนี้ หากความถี่ของระดับคะแนนจาก 1 ถึง 5 สำหรับแต่ละข้อความ ถ้าระดับคะแนนใดที่มีความถี่สูงสุดถือเป็นค่าฐานนิยมของข้อความนั้น ในกรณีที่ความถี่สูงสุดของระดับคะแนนเท่ากัน แต่ระดับคะแนนไม่ได้ยู่ติดกันจะถือว่า ระดับคะแนนของข้อความที่มีความถี่เท่ากันทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยม ในกรณีที่ความถี่สูงสุดของระดับคะแนนนั้นอยู่ติดกัน จะถือเอาค่ากลางระหว่างคะแนนทั้งสองนั้นเป็นฐานนิยม (Glass and Stanley, 1970)

4.4 ความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน

ผู้วิจัยจะคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานของแต่ละข้อความ เพื่อสนับสนุนความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ข้อความที่ผลต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานไม่เกิน 1 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในข้อความนั้น

ในการสรุปแนวโน้มการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีพุทธศักราช 2543 ผู้วิจัยจะนำผลการคำนวณในแต่ละข้อความของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป ค่าเฉลี่ยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานไม่เกิน 1 มาสรุปเป็นความคิดเห็นของกลุ่ม โดยใช้ค่าหลักและข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเสนอออกมา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นข้อความที่สะท้อนถึงแนวโน้มการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีพุทธศักราช 2543 อย่างแท้จริง แล้วนำมาสรุปเป็นภาพรวมอีกครั้งหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย